

Cristina Liana Pușcaș, *Rezistență anticomunistă în întrebări și răspunsuri*, Editura Eikon, București, 2017, 234 p.

Cartea publicată de dr. Cristina Pușcaș este o continuare a tezei de doctorat, apărută în anul 2014 (*Iadul roșu în orașul de pe Criș. Penitenciarul Oradea 1945-1977*, Editura Muzeului Țării Crișurilor). Este un volum de interviuri, realizate cu foști deținuți politici, realizate în perioada doctoraturii.

El se deschide cu o prefață de Radu Preda, directorul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (I.I.C.M.E.R.). Acesta face referire la „deficitul păgubos”, chiar „uimitor” de cunoaștere istorică (deci corectă/obiectivă) a perioadei comuniste din România, mai ales în condițiile în care utopia comunistă „fascinează încă pe foarte mulți”. Scoaterea în evidență a abuzurilor regimului este, în opinia sa, cea mai simplă și eficientă metodă de combatere a propagandei și a falsului care au înconjurat și mai înconjoară cele patru decenii de după război. Răul este ciclic și se instalează „treptat, neobservat de către cei mai mulți”, după cum afirmă R. Preda, acesta fiind, credem, argumentul suprem pentru cartea în discuție.

În *Argumentul* ce întâmpină interviurile, C. Pușcaș descrie câteva aspecte ale „laboratorului” cărții, cu accent pe importanța istoriei orale. În scopul surprinderii unor aspecte personale ale trecutului foștilor deținuți, a fost aplicată metoda chestionarului, respectiv au fost realizate interviuri înregistrate audio și video. Toate s-au bazat pe întrebări formulate simplu, dar deschis, astfel încât intervievații să poată descrie cât mai mult din ceea ce-și aminteau.

Chestionarele publicate în volum sunt în număr de 25. Toate cuprind numele complet al respondentului și data completării, conțin aceleași întrebări, dar și descrieri consistente ale perioadei și motivului detenției, bazate pe o bibliografie edită și inedită. Din chestionare reies date de primă importanță privind detenția, cum ar fi condamnarea, perioada, centrele de detenție, la care se adaugă o scurtă biografie. Între numele prezente în carte le amintim pe cele ale lui Traian Bodea, Nicolae Bordașiu, Ioan Brazdă, Dumitru Copăceanu, Aurora Dumitrescu, Cornel Onaca, Iuliu Papp, Vasile Rusu.

Întrebările sunt simple și respectă o cronologie valabilă pentru toți foștii deținuți, practic conform modului de acțiune a Securității din acea vreme. Astfel, de la întrebarea „Ce vă amintiți despre primii ani de comunism?” se trece la „Cum ați intrat în vizorul Securității?”, „De unde v-au arestat?” și „Unde v-au dus?”. Alte întrebări se referă la modul în care Securitatea a primit persoana în cauză și dacă a fost sau nu turnată. Chestionarele continuă cu întrebări privind ancheta (timpul, cine și cum a realizat-o) și modul în care arăta celula.

Aceste întrebări compun prima parte a chestionarului, urmând apoi altele, privitoare la închisorile unde respondentul a fost deținut. Pentru locul de detenție principal, întrebările fac referire la structură, gardieni (comportamentul lor, eventuale nume), regimul de detenție, caracteristicile celulei, regimul alimentar, activitățile zilnice, accesul la obiecte precum cărți, radio, hârtie, instrumente de scris, discuțiile dintre colegii de celulă. O serie de alte întrebări au fost formulate pentru descrierea succintă a condițiilor din alte închisori prin care a trecut respondentul. Întrebările ating și consecințele detenției: „Câte kilograme ați slăbit?”, „Ce boli ați contractat?”. Ultima întrebare este „Ce regretați?”, loc în care putem observa cât de mult a afectat detenția viața personală și familială a intervievatului.

În mai toate cazurile, acuratețea și numărul detaliilor cu care s-a răspuns la întrebări fascinează. Nume de persoane, zile, descrieri destul de exacte ale unor locuri și situații sunt de găsit de-a lungul întregului volum, prin aceasta devenind un instrument de lucru și resursă primă pentru cercetătorul sistemului carceral comunist.

Cristian CULICIU